ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату.

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник“ — Цетиње; Adresse: „Le Courrier de Cettigne“ — Cettigné (Monténegro)

Поједини број 10 пара.

БРОЈ 83. ЦЕТИЊЕ, СУБОТА 22. ОКТОБРА 1911. ГОД. ГОДИНА IV.

Цетиње, 22. октобра

Сачувај ме, Боже, од луда пријатеља; од непријатеља ћу се и сам умјети чувати! — лијепо каже наш народ.

„Савезнику и пријатељу“ у Бечу учињена је потоњих дана из Берлина рђава услуга. Берлински „савезник и пријатељ“ ружно је осумњичио сусједну монархију. Нанио јој је штете више него какав душманин. Опровргао је све изјаве, које су са аустро-угарске службене стране по свршетку анексије Босне и Херцеговине чињене у погледу мирнога држања монархије на Балкану.

Поведена је ријеч о талијанско-турском рату. У Берлину су, наиме, судећи по писању њемачке штампе, прилично нерасположени према Италији. Довела их је у незгодан положај према Турској. Патентирани протектор „болеснога човјека са Босфора“ има да бира између талијанскога савезника и турскога штићеника. Нагне ли се на страну штићеника, изгубиће савезника. Изгуби ли Италију, појачаће Тројни Споразум, у којем прву ријеч води Енглеска. Увриједи ли Турску отвореним потпомагањем Италије, опет ће учинити услугу Енглеској, јер ће Турци окренути леђа Нијемцима и приљубити се уз Енглезе. Мука жива! Њемачка дипломатија није у стању да нађе формулу, по којој ће задовољити талијанске козе и сачувати турско зеље. И знајући, да онај, који би хтио да сједи на двије столице, веома лако може да бубне између њих о ледину, — њемачка дипломатија гледа да сачува бар оно, што јој је у шпагу. А то је Аустрија. Зато сада мјеродавни берлински листови ласкају својем бечкоме савезнику. Осуђују Италију због акције у Триполису. Не проричу јој „счастљив“ свршетак рата са Турском. У најбољем случају, ако добије Триполис послије много проливене крви и много милијона потрошених пара. Италија би, веле, лако обрачунала са Турском, кад би смјела ратну позорницу пренијети на Балкан, *нарочито у Арбанију!* Али Арбанију не да Аустрија. *Арбанија је* — довикују мјеродавни берлински листови — *животно питање аустро-угарске монархије. Ако већ мора бити да се турска власт сели из Арбаније, онда ова не може и не смије припасти никоме другоме осим Аустрији! Само за ову је Арбанија резервисана!*

Да би више привезали Аустрију, пошто виде да од Италије имају само штете, берлински пријатељи нуде сусједној монархији читаву Арбанију. Чине пазар опет на рачун Турске. Откривају даље карте политике Њемачке на Балкану.

А ми, међутим, све од анексије бијасмо навикли да слушамо из Беча сасвијем супротне приче. Отуда се непрестано проповједа; како су даља продирања и освајања монархије на Балкану једном за вазда запечаћена са анексијом Босне и Херцеговине. Монархија нема више никаквих освајачких намјера на овијем нашим странама. Она се ријешила да закључи трајан мир са својим балканским сусједима. Учинила је измирење са слободним балканским државама, нарочито са Црном Гором и Србијом. Није тај мир као онај међу лисицом и кокошкама. Боже сачувај! То је прави, искрени мир. Ми желимо балканским државама — препоручује се званично уз Беча — свако добро, мирно развиће и унутрашњи напредак. Желимо на даље да одржавамо с њима везе добра сусједства и да узајамно поштујемо своје економске и трговачке интересе.

Има ли шта љепше од тога? То и ми желимо. Искуства су нам из прошлости, истина, горка, и били бисмо умно неразвијени, кад не бисмо имали у виду истину, да међу мачком и мишевима тешко може бити трајна мира, али зато смо ипак поклонили вјеру свечаним мирољубивим изјавама својега сусједа. Поклонили смо зато, што знамо, да живимо у двадесетом вијеку, и што са правом претпостављамо, да једна велика и просвјећена држава, као што је сусједна монархија, неће једно говорити, а сасвијем супротно иза леђа творити.

Док живљасмо у тој вјери, од једном берлински лист „Таг“ изађе на сриједу са сензационом новошћу, да је Арбанија резервисана за Аустрију! Или је „Таг“ открио оно, што у Бечу крију, и тад им је био луди пријатељ; или је, Бог би свети знао зашто, оклеветао сусједну монархију.

Ми смо приправни вјеровати, да је „Таг“ један прости клеветник нашега сусједа. Овај се, мислимо, увјерио о нашој исправности и нашој ријешености, да са њим, у равној мјери, на обострану корист, и даље његујемо и развијамо везе доброга сусједства.

Кад ми на Балкану не бисмо имали вјеру у службене изјаве из Беча о мирољубивости аустриске балканске политике, држимо да нећемо погријешити, ако кажемо да би то било кобно за мир на овој страни свијета. Нека се претпостави, да само за тренутак буде истинито саопштење берлинскога „Тага“, да је Арбанаја резервисана за Аустрију, па би и тај тренутак био довољан да распали огањ гњева и освете у објема српским државама, у Турској и по читавоме Балкану. Сумњамо, да и у Бечу и у Берлину ико од мјеродавних мудрух чинилаца жели, да на Балкану, особито у Црној Гори, и обични људи из народа повјерују у поменута саопштења листа „Тага“. Гдје би се нашла у нас и у опште у слободним балканским државама влада, која би послије укорјењавања вјере у истинитост таква саопштења могла држати свој народ у границама мира?

Поводом талијанско-турскога рата бечка и берлинска штампа апелује на човјечност просвијећенога савременога свијета, да ограничи или спријечи крвопролиће. И ми апелујемо на човјечност те исте штампе, да као крвожедне звијери осуди све оне своје другове, који би проповиједали каква даља и нова освајања на Балкану, и који би између сусједне монархије и словенских балканских држава уносили неповјерење и угарак крви и огња.

Цетиње, 22. октобра

Преговори, који су вођени ради обустављања опструкције у угарском сабору, нијесу успјели. Зато се као поуздано држи да ће угарска влада повести најенергичнију акцију противу опозиције како би даљу опструкцију силом спријечила. О томе се већ изјаснио гроф Тиса, за кога се држи да ће бити предсједник сабора.

*

Будимпештанска Кореспонденција јавља, да ће бан Томашић почети преговоре са вођама странака у Хрватској и Славонији ради сазива сабора, послије чега ће поднијети владару предлоге које мисли да поднесе сабору ради рјешавања.

*

Познатом француском пјеснику Виктору Игу подићиће споменик на Ватерлу.

*

Младотурски комитет упутио је питање влади да ли води какве преговоре за савез са страним силама и са којима, пошто је Саид паша одговорио да ће поднијети оставку ако му се не оставе одријешене руке у раду.

*

Листови саопштавају, да је Турска већ повела преговоре с Русијом да се склопи балканска конфедерација под покровитељством Русије и Енглеске. По њиховом саопштењу у ту би конфедерацију ушле: Турска, Бугарска, Србија и Црна Гора. Србија би добила сигуран излаз на Јадранско Море, а Црна Гора и Бугарска извјесне повластице. Турској би био загарантован интегритет царевине, а Русија би добила слободан пролаз кроз Дарданеле.

Хроника

Ни помена нема. — Не ваља тако.

Ни помена нема. Загребачки „Србобран“ врло радо отвара своје ступце разним сензацијама на рачун наше земље. Он много не разбира је ли то истина или није, служи ли тиме интересима Српства, одговара ли то његовом задатку и да ли то каквом добром води. Главно је, да се сензације шире на рачун Црне Горе и да тиме показује интересовање о свима крајевима Српства. Међу тим разним измишљеним вијестима ових дана угледала је у његовим ступцима и вијест о „новим прогонима“ у Црној Гори, у којој се износи како је у Колашину затворен и стављен под истрагу студент права биоградског универзитета Павић Обреновић. Овај Павић, вели „Србобран“, припадао је слободоумном колу црногорске омладине, а за вријеме распуста пошао је кући, па ће, додаје, бити да је нешто сметао властодршцима о изборима. Заинтересовани овим, ми смо се распитали на надлежном мјесту и дознали смо оно, што смо унапријед наслућивали: да је све ово од реда проста измишљотина! И зато „Србобран“, кад је баш налетио, требао би да се нарочито заустави на ову ствар и да обори ово тврђење и да не прелази преко њега као до сада што се правио увијек невјешт кад год смо што демантовали.

Не ваља тако. Познато је, да је на овогодишњој главној скупштини чланова Српско-Црногорског Савеза у Америци ријешено, да се покрене нарочити савезни орган и да је ради тога изабран за уредника савезног листа Василије У. Јовановић, некадањи учитељ. Савезни орган зове се „Обилић“ и од њега је изашло неколико бројева, од којих смо примили само прва два. Сад у „Уједињеном Српству“ читамо како се тај савезни орган толико обезумио, да је стао насртати најбезобзирније на прилике у Црној Гори, не штедећи ни највеће светиње њене тако, да су многи чланови тога савеза принуђени да се ограђују од тога и таквог писања. Као што напоменусмо, ми нијесмо били у стању да пратимо то писање „Обилића“, али из изјаве, коју је у „Уједињеном Српству“ испред Црногораца у Америци дао Марко И. Поповић Липовац видимо да је савезни орган дубоко забраздио, што је за сваку осуду. Када је савезна скупштина доносила одлуку о покретању свога нарочитог органа, она се руководила при томе чисто својим *друштвеним* интересима, а не политичким обзирима, те овакво писање савезног органа није ништа друго него злоупотребљивање, које у осталом наилази на најоштрију осуду код самих чланова савеза. Како савезна управа до сада није учинила ништа, да оваквом писању савезног органа стане на пут, што јој је дужност била да одавно учини, то би сами чланови савеза требали у мјесто што се ограђују, да упуте непосредно савезној управи одлучан захтјев да стане на пут таквој ординарној злоупотреби како би савезни орган писао онако како треба и како би одговарало општој ствари.

Из одговора Липовчевог видимо, да „Обилић“ није оставио на миру ни наш лист, те ћемо се постарати да добавимо све бројеве тога листа како бисмо му одговорили по заслузи, па ћемо том приликом проговорити и коју опширније и о самом уреднику тога листа по злу далеко познатом Василију Јовановићу, од кога све зло и потиче.

Револуција у Кини

— Успјех је на страни револуционара —

У многим се градовима прикључило становништво револуционарима и изгнало владине чиновнике. У Ченчу се побунила царска војска и уморила ондашњег поткраља Чао-а. Град се предао револуционарима. Уморени поткраљ Чао био је познат као један од најбољих генерала кинеске војске, те је учествовао у више војна а особито се истакао у експедицији против тибетских револуционара. Он је свршио своје науке у француским војним школама. И важни град Карстон пао је у руке бунтовника након крваве битке с царским четама. Том је приликом погинуло на хиљаде људи. Револуционари се већ приближавају главном граду Пекингу.

Код Мукдена, главног града Манџурије, сакупља се јака царска војска. У Мукдену је наиме приспио већ царски двор. Бијег младог цара осоколио је силно револуционаре, који се сада сматрају господари ситуације. Држи се, да је револуционарима до тога, да приспију до Пекинга и освоје главни град, гдје ће одмах именовати привремену владу. У Манџурији неће бунтовници поћи, јер је ондашње становништво остало вјерно династији и ондје су сакупљене многобројне царске чете.

Принц-регент је одобрио осуду врховног државног суда, којом се недавно свргнути министар трговине осуђује на смрт ради тога, што је проузроковао револуцију. Енглески, њемачки, француски и амерички посланици протествовали су код кинеске владе против ове осуде и енергично захтијевали, да се не изврши смртна казна.

Досад нијесу револуционари дирали у странца, него су чак наглашавали своје пријатељство прама њима, само да стране власти не подупру кинеску владу. Сад пак, кад револуционари имају да забиљеже толике успјехе, открили су карте и почињу већ устајати против странаца. Покрет је сличан оном боксерском прије неколико година, приготом којег је проливено толико крви. Велевласти нијесу вјеровале револуционарима, кад су их увјеравали о својој љубави прама странцима, те су предузеле превентивне мјере.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Из српског свијета

Пјевачко друштво на путу. Прво Биоградско Пјевачко Друштво кренуло се на пут по западним крајевима. Сјутра је у Трсту, гдје приређује концерат, а затим ће обићи Загреб и друга мјеста. Ово друштво је било о јубиларним свечаностима на Цетињу и том приликом је приредило три концерта, када се и наш свијет упознао са овим одличним мјешовитим пјевачким збором, који се са ванредним успјехом продуцирао и у Берлину пред њемачким царем, у Дражђанима пред сасским краљем и Лајпцигу, а да остала мјеста не спомињемо.

Изасланство биоградске општине. Приликом посјете краља Петра у Париз, париско градско заступништво упутило је једно врло либерално писмо одбору биоградске општине, позивајући га, да за вријеме боравка српскога краља у Француској пријестоници пошље своје изасланике. Биоград се томе позиву одазвао. Ријешено је, да као изасланици биоградске општине путују у Париз предсједник општине Љ. Давидовић, потпредсједник Марјановић, по два одборника из странака, које имају већину у општини, и по један изасланик странака из опозиције.

Трансбалканска пруга. Како из Биограда јављају, у прошли понедјељак отпутовали су из Ниша на терен и отпочели радове руски инжињери, који имају да трасирају дио јадранске жељезнице између Ниша и Мрдара (на турској граници). Тих инжињера има седам, а шеф им је Јероним Павловић-Табурно, Србин Далматинац, који је у Русији стекао признање због својих техничких радова.

Талијанско-турски рат

Из Триполиса стижу вијести, које ни мало не иду у прилог Талијанима. Све те вијести износе како су у пошљедње вријеме Талијани имали знатне и врло честе губитке. Турци и Арапи наваљивали су на њих свом жестином и јако их десетковали.

То је и потпуно разумљиво.

Када је талијанска флота онако брзо и без велике борбе заузимала поједина мјеста и луке на обали Триполиса знало се, да то тако неће ићи и онда када буде талијанска војска продирала у унутрашњост.

Према талијанској флоти, турска флота је врло слаба. Зато се и није могло ни очекивати, да се она ухвати у коштац са Талијанима. Због тога су Турци готово без отпора пропуштали сва приморска мјеста и сконцентрисавали се са урођеницима у унутрашњости земље, очекујући да Талијани пођу дубље. Сад, пошто је талијанска војска почела да продире и у унутрашњост, Турци и Арапи је дочекују и јако десеткују, те ће Талијани имати много посла око заузећа Триполиса.

Из тога излази, да се борбе око Триполиса тек сада почињу да воде и да ће рат много дуже потрајати него се то мислило.

Изгледа, да ће се војнички излет у Триполис, претворити у тешку, скупоцјену, дуготрајну војну.

Неочекивани жестоки отпор арапског становништва у Триполису забринуо је надлежне кругове у Риму и у томе правцу, да ће се рат продужити, па ће ушљед тога порасти и ратни трошкови. Првобитно се рачунало, да ће рат мјесечно стајати двјеста милијона лира. Талијанска влада рачунала је с двомјесечним ратом и за средства за рат одредила је 400 милијона лира. Дневни ратни трошкови износе шест до седам милијона лира. Пошто рат већ траје мјесец дана, а експедиција у унутрашњост земље у опште још није ни почела, изискиваће рат много више времена тако, да ће се исцрпсти готовина, па ће влада бити принуђена, да склопи повећи зајам.

По поузданим вијестима италијански су губитци 15. о. м. износили 300 мртвих и много рањених, међу којима извјестан број официра. Најтеже је губитке имала 1. берсаљиерска пуковнија. Многи су рањеници грозно изнакажени.

Битке у Триполису

Службено извјешће о борби код Триполиса од 15. о. мј. из Цариграда јавља: По телеграму пуковника Нехтед-бега трајала је битка пуних 10 сати. Приморско је становништво учествовало у борби на турској страни. Број мртвих на талијанској страни износи више од 400. Осим тога су многобројни Талијани рањени. Турци су заплијенили неколико стотина мазги, мноштво пушака и муниције.

„Агенција Фавас“ јавља из Триполиса: Талијанске чете су се смјестиле данас у нове шанчеве, што се налазе иза оних, у којима су били пошљедњих дана. Узрок је томе, да су мртва тјелеса погинулих окужила воду и зрак.

Рајтеровом Бироу јављају са Малте: Једно приватно писмо из Триполиса јавља, да турске чете расту од дана до дана и да већ сада износе 60.000 момака. Напад из засједе, који је на Талијане изведен у понедјељак, довео је скоро до уништења Талијана. Тек уз највећу храброст и највећу муку успјело им је да се спасу. Устанак у Триполису је угушен тек након жестокога боја, у којем су Талијани изгубили неколико стотина момака. Дневно се стријеља 40—50 Арапа.

Турска штампа прима вијест о знаменитим поразима Талијана у Триполису и Бенгазији као нешто сасма разумљиво, јер је увијек вјеровала у надмоћ турских војника над талијанским. У народу владa да ради турских успјеха изврсно расположење.

Из Цариграда се јавља: Према једном брзојаву о битци код Триполиса имали су Талијани око 400 мртвих. Турци су заплијенили неколико стотина мазги и врло много хране. Исти дан је био сукоб код Перкате. Турске чете је помагало 2000 Арапа. Талијани су били присиљени да измакну оставивши 40 мртвих.

„Јени Газета“ јавља о новој борби, која је била међу турским одјељењем и Талијанима. Турцима је прискочило у помоћ више од 800 арапских коњаника. Талијани су узмакли. 16 њих је убијено. На турској страни је убијен наредник и 2 Арапа, а 12 војника и 4 Арапа су рањена.

Пораз Талијана

„Сабах“ објелодањује брзојав из Триполиса, да је талијанска дивизија напала на Турке. Ови су, подупрти добровољцима, дали отпор, а на то су се Талијани, бојећи се да би узмак могао бити пресјечен, повукли у нереду у град. Губитци Талијана износе 300 мртвих и 700 рањених. Неколико талијанских насипа је пало Турцима у руке.

„Танин“ јавља да су у овој борби освојили три талијанска митраљеза. Народ у Триполису окреће Талијанима леђа. За то је њихов положај постао врло тежак.

„Икдам“ сазнаје о борбама, које су се збиле ово задњих дана код Триполиса, да су Турци запосјели многе тачке, начинили насипе и да су, подупрти ватром из топова у четири одјељења, напали Талијане. Талијани су потучени и Турци су многе њих заробили. Међу њима и неколико официра.

Ужасна битка за Триполис

„Berl. Allg, Ztg.“ јавља из Туниса од суботе: Неколико сати послије десетсатне битке у ноћи на петак почели су Турци и Арапи поновно нападати на талијанске положаје. Борба са малим прекидима траје одонда непрестано. Мухамеданци наваљују нечувеном смјелошћу на позиције Талијана, којима су нанијели до сад велике губитке. Турци и Арапи су продрли већ до града.

За који дан сјединиће се с Турцима око Триполиса 20.000 Арапа, који долазе из брда.

Побједа код Бенгазије

Код Бенгазије је дошло прекјучер до крваве битке међу Турцима и талијанским четама, које су са артиљеријом пошле на рекогносцирање. Талијани су побјегли у великом нереду оставивши топ и више мртвих и рањених. Један талијански пуковник је тешко рањен.

Турци јуришају на Триполис

„Икдам“ јавља: Талијанска морнарица се ушљед велике буре повукла од обале. Турци су употребили ову прилику и јуришали на Триполис. Они су Талијанима град дјеломично отели. Борба о град вођена је особито смјело и одважно па је трајала 48 сати. Талијани су досада изгубили 400 мртвих и рањених. Међу њима је много официра.

Министар спољних послова добио је брзојав из Малте од турскога конзула, да је започео свеопшти нападај турских чета на Триполис, што се већ давно очекивало. У борби су Турци остали побједитељи. Потањих вијести нема о губитцима.

Најновије вијести

„Танин“ је добио о поноћи у посебном издању брзојав од Бамид бега да су се Талијани након жестоког боја повукли у град и у њему се ушанчили. Турци су прешли одмах за њима градске међе и жестоко почели јуришати. Турци су освојили мноштво пушака и муниције. У турским се рукама налазе сва утврђења осим трију. Арапи су се борили неописивом храброшћу. Турци су врло одушевљени, па се надају опет освојити град Триполис.

Генералштаб је данас добио брзојав да је турска војска након тросатне неописано крваве борбе поновно освојила град Кабел опет. Данас је у парламенту један мајор изјавио да је на мјеродавном мјесту потврђена вијест о освојењу Триполиса од стране Турака.

Министар војни Махмуд Шефкет-паша добио је данас службени брзојав по каблу из Триполиса, у којем му се јавља, да је турска војска након ужасне борбе освојила град Триполис.

Махмут Шефкет-паша пошао је одмах у султанову палату, да му јави ову радостну побједничку вијест. Вијест је након тога предана јавности.

У читавом Цариграду влада неописано одушевљење и веселје.

У Лондон су стигле вијести, да из Египта ступа 35.000 Арапа у Триполис, да учествују у светом рату.

Полицајни префект Триполиса Хасан бег, кога су Талијани поставили на то мјесто, убијен је од Арапа.

Министарско вијеће одредило је, да се у Судан пошаље јака војска и да се тако запријечи евентуално узмицање Талијана преко те земље.

Лондонске све новине доносе дугачке чланке, у којима пребацују Талијанима крвопролиће и ужас. Талијани су у својем бјеснилу клали чак и жене и дјецу.

„Fr. Ztg.“ јавља из Цариграда, да је порта добила обавијест, да су велевласти спремне предложити за локализирање рата обим ратујућим странкама неутралност Јадранског, Егејског и Црвеног Мора.

Мађаризација Славоније

— Ко помаже туђинску најезду на штету домаћих —

Брод, 15. октобра.

„Цетињски Вјесник“ је добро уочио опасност која пријети Славонији ушљед туђинске најезде. Само што ваља нарочито истаћи то је, што ту најезду обилато потпомажу чак и они, који су позвани да воде строгог рачуна о томе, а то су власти. На жалост може се рећи, да саме власти помажу туђинску најезду у Славонији на штету домаћих.

Ми имамо данас у Славонији више крајева, гдје су Хрвати и Срби угрожени и гдје им пријети ушљед јаке и организоване навале мађарских и њемачких колониста, да постану мањина, односно да буду сасвијем изгурани са родног земљишта. Наш је народ привредно много заостао за колонистима, особито Нијемцима и влада би преко својих органа морала највећу бригу да посвети јачању нашег елемента; владину би љубав и милост морали осјетити у првом реду они, који су код куће, чија је то земља. Но шта се догађа? Ти несретни Хрвати и Срби нијесу свагдје присташе владе односно да се боље изразимо, они не гласају за владине кандидате, него се усуђују против свемоћне воље свесилних котарских предстојника да гласају за опозиционе кандидате. Паметни Швабе и Мађари гласају принципијелно за сваку владу. И зато се сва љубав котарских предстојника, жупаније па и владе обраћа према тим „дотепенцима“, јер они су „сигуран материјал“ за изборе. А овог бедастог „шоља“ и „влаха“ удари, гдје стане, та није ни вриједан да живи.

И сад замислите ефект овакове мудре и родољубне политике у оваквим котаревима. Прогањају се опозициони чиновници и учитељи, прогањају се сељаци, отварају се мађарске школе, шири се мађарска пропаганда, забрањује се свака словенска противакција, јер је то нашим „способним управницима“ политика и т. д. Људи губе вољу и мисле, да тако мора бити и смире се. А туђин осваја Славонију.

Ако зовеш владу и хрватске власти у помоћ, или ћуте или раде директно за наше народне непријатеље, ако желиш помоћи сам, ту је већ јадна фигурица од власти, која ти пази на сваки корак, забрањује ово или оно и коначно све, јер се „буни“ народ. То је код нас политика, каја нас изручује слабе и растроване онима пријеко. А како фино знају ту политику водити наши људи . . . Како је горд и поносан рецимо н. пр. котарски предстојник кад говори са сељаком учитељем и т. д. нашим, како је зоран у поступку са опозиционалцима а како је понизан и низак пред којим јудеомађарчићем!

Кореницани су село у котару даруварском. Становници су Срби, има нешто Хрвата и Мађара. У мјесту постоји српска и мађарска школа. Српска има до 100 полазника скупа са опетовчарима а мађарска 34. У српској школи био је учитељ Србин Илија Ласковић, човјек на свом мјесту и добар учитељ, али имао је у очима ондашњег мудрог управитеља, огромну погријешку, а та је, да је гласао за коалицију. А осим тога говори се да је имао и то на ровашу, што се неким умишљеним величинама није представио. И то двоје било је довољан разлог да га премјесте из Кореница.

На почетку школске године је и збиља премјештен у Смотић, а кореницанска српска школа оста без учитеља. Ових је дана по изасланику општинског поглаварства у Бастајима затворена. Сва сила, преко 130 малене српске дјечице остаје без школе и без учитеља, а родитељима не преостаје друго, него да дјецу оставе или да их пошаљу онамо, камо их већ одавна маме и снубе: у мађарску школу!

„Наша школа, која има преко 130 дјеце, затворена је и не добија учитеља, премда та школа већ дуго постоји. Мађарска дјеца добијају све бадава, па и нама пуде сада благодати своје школе, смијући се јавно нашој невољи на рођеној нам груди. Јавили смо већ и нашој опћини и котару (управитељ К. Јелић), но никога за то није брига, већ нас котар тако награди, да нам затвори школу. Бог им платио! Сиромашни смо и тешко нам је сносити велике порезе, па трошкове за школу, па ипак смо досада све жртвовали, дали Богу божје, а цару царево, само да останемо живи на свом и да нам дјеца на материњем језику уче.

Они на опћини и на котару само одмахују главом, а нама је помоћ потребна брза, па зато молимо овим путем владу, да нас не заборави и не запусти, него нек нам шаље одмах учитеља. А ако и влада пође путем котара, молба наша и наше дјечице наћи ће ваљда одзива у хиљадама хрватских и српских срдаца, која неће дозволити, да нас на нашој рођеној груди туђинац помађари. Ми молимо, док је вријеме...“

Овако се јадају сиромашни сељани. А ми додајемо, да је то скандал: ради воље и ситничавости нетактичног котарског управитеља, који не зна пресудити далекосежност својих чина и одлука, ставља се цијело село у раље мађаризације, уз смијех мађарских колониста затвара се српска школа.

Све за образ

— Атак на Црногорку крај Билеће —

Билећа, 5. октобра

Недавно нека невјеста из Рињана (Црна Гора) враћајући се из Крањских (Котар Билећа,) гдје је била у походама у своје сестре, наљегла је кроз турско село Заушје код Билеће. Па како је била јако ожедњала замолила је првога Турчина, кога је срела — при уласку у село — да јој каже има ли гдје воде, да се напије. Турчин, који је био од породице Овчина са Заушја, видјећи ову лијепу жену одмах се код њега појавила јака пожуда, да задовољи своју дивљачку страст, тим више, што је Црногорка, радо јој је изашао на сусрет говорећи: „Има овдје у овој огради“! Невјеста не слутећи, да јој се може што рђаво догодити у једној правној и културтрегерској држави, као што се назива Аустро-Угарска, пошла је за Турчином у ограду. Но, пошто су уљегли неколико корачаја у ограду, Турчин није имао више стрпљења, него је са свим напорима своје дивљачке силе јурнуо на невјесту, да је силује, али је наишао на јаки отпор! Невјеста, као прави јунак жена, јуначки се одупрла за свој образ. Шчепала је Турчина за прса и љуснула с њиме о земљу тако, да је при паду добро разбио главу о крш, те га је крв облила. За тим му је дала још неколико удараца ногама и шакама. А можда би га и усмртила, да га нијесу турске жене, које су то видјеле, — отеле.

По свршеном чину невјеста је хитно дошла у Билећу и све потанко испричала Србима Билећанима, који су корпоративно одмах сви пошли у котарски уред и уложили најоштрији протест код котарског предстојника за овај звјерски чин. Предстојник је одмах предузео потребне мјере и насилник се налази у затвору, гдје ће окајавати свој дивљачки нападај на образ поштене Црногорке.

Ово је жестоко огорчило све Србе билећког котара, па да би дали и виднога знака своме огорчењу сакупили су се сви у Билећу и закључили: да ниједна Срикиња из билећког котара — па и из Црне Горе — у колико год буду могли на њих упливисати не смије у Турчина радити, у њихову кућу улазити, нити пак ништа код Турака куповати. Овог се закључка строго придржају сви Срби у билећском котару, а и пограничари из Црне Горе.

Турци су се јако препали, јер им непреостаје ништа друго него да селе, иначе ће кроз кратко вријеме сви материјално пропасти — а то су и заслужили.

У борби противу скупоће

— Како се може спријечити и отклонити велика скупоћа животних намирница на Цетињу —

У свима друштвеним класама наше пријестонице, од најимућније до најсиромашније, чује се сваким даном све више жалбе и јадиковања, да је ушљед велике скупоће животних намирницама и станова наступило несносно стање, које се више трпјети не може. Велики дио становништва поред добрих плата које прима мора често да се задужује због те скупоће, те на тај начин избјегне страдање од немаштине. Наша штампа занимала се више пута озбиљно овим жалосним економским приликама, али до сад узалудно.

Због немарности и одсутности иницијативе њих неколицине позваних да отклоне ову скупоћу, скупље је живјети на Цетињу но у Паризу, Лондону, па чак, но и у самом Каиру, једној од првих вароши на свијету због скупоће животних намирница.

Прошле зиме покушавало је неколико државних чиновника, не имајући осталих средстава на расположење, да преко јавности заинтересују мјеродавне кругове о овоме стању ствари, када је већ искључено, ушљед тога, што се највећи дио нашег становништва састоји из државних чиновника, да се може снизити приватном иницијативом цијене животним намирницама и становима. И какав је био исход тог њиховог обраћања на власти? Познато је свима: безуспјешан. И тако, већи, и због саме своје више спреми заслужнији дио становништва остао је и на даље изложен, — да му мањи дио становништва, састављен из неколико трговаца и пиљара спекуланата, одређује по својем ћефу цијене и искоришћава га на један безочан начин.

Писац ових редака долази врло често у додир са странцима, који живе у нашој пријестоници и пружа му се свакодневна прилика, да чује њихово непристрасно мишљење о нашим животним приликама. Сваки од њих без разлике, жали се, да је на Цетињу скупљи живот но игдје другдје и ако се поред тога нема на расположењу ни најелементарнији услови за удобан живот. Сви из реда и са правом наводе, да имамо електрично освјетљење а не имамо пригодних станова за исто. Да имамо аутомобиле а не имамо потребних средстава на расположењу, да можемо спријечити подизање читавих облака прашине када они пројуре улицама.

Поред пријестонице су штале и ушљед тога љети цио један дио градских станова кипти од муха и смрада. Гдје тога није, опет појединци држе свиње у узаним двориштима, па се кужан смрад из свињаца шири на све стране.

Даље, да за вријеме љетних дана нема довољно воде за пиће и прање, свјеже зелени, свјежег воћа, млијека, масла, сира, јаја, пернате живине, и рибе морске или ријечне. Извјесни дио тих животних намирница што се изнесе на пазар — већим дијелом из Котора — покупују понајвише гостиничари и један дио срећних богатих странаца, а осталима, већини, не остаје друго, но да се задовоље искључиво са мјесном храном која је, као што је познато, врло штетна по организам за вријеме великих љетних врућина, ако се не троши уз њу и биљна храна. Ушљед тог неприродног живота, наше грађанство и ако уздише планински ваздух и пије здраву изворну воду ипак је врло болешљиво.

Санитетске власти и санитетска управа, које су на првом мјесту позвани да спријече то, да се благо изразим, по грађанство штетно стање ствари, изгледа, да га не само толерирају, но чак налазе да је одлично и да није потребно измијенити га. Ово мишљење, о нехатности позваних кругова, намеће се само од себе и увјерен сам, да га дијели већи дио пријестоничког грађанства и дијелиће га све до онда, док не буде видјело, да санитарне власти воде више бриге о хигијенским условима чистоће по пријестоничким улицама и кућама цјелокупног грађанства. Исто тако, наше општинске власти требале би, да, као другдје у свијету, воде надзор над продајом животних намирница на нашем тргу и у случају, као што је овај, када су оне претјерано скупе, да заинтересују неколико приватних лица са њиховом набавком. У случају, да се не може наћи одмах особе које ће се заинтересовати за такво предузеће, треба да изјави општинска управа преко јавних органа да ће уступити подузетницима бесплатно за извјесно вријеме мјесто на тргу, гдје би могли подићи бараку, у којој би продавали животне намирнице по цијенама, које би биле стављене под надзор истих општинских власти.

Главно је у овој ствари, да се једно такво предузеће организује одмах, чим почне, као што треба. Пошто знам да међу нама има, с дозволом да кажем, приличан број скептика када је у питању оснивање какве нове установе, то се усуђујем преко овог листа изнијети своје скромно мишљење, како би требало организовати такво предузеће.

Ево како ја о томе мислим, а да при томе напоменем, да ће ми бити врло мило, ако који од грађана, компетентнији од мене у овом послу, изнесе на јавност и своје мишљење, те тако учини услугу општинској управи, као што држим, да ја овим радом чиним.

Подузетници подузећа морали би прије свега да ступе одмах у везу са привредницима у Бари (Италији) и у Котору, те да склопе с њима уговор за извјесно вријеме, на основу којег морали би им они леферовати на одређеном мјесту у Котору по умјереним цијенама извјесну количину животних намирница потпуно свјежих и доброг квалитета. Тај посао уговором утврђен, морали би подузетници набавити према потреби 2—4 кола, којима би свакодневно довозили те намирнице на овдашњи трг и продавали под рачун ономе, чија би била дужност да их продаје. У толико, требали би подузетници подузећа да се побрину о томе, да посредством општинске управе заинтересују имућније земљораднике у Добрском Селу и на Ријеци да се почну бавити повртарством и одгајивањем у велико пернате живине.

Пошто се већенији земљорадници у Добрском Селу и на Ријеци приме обвеза и учине уговор за лиферовање намирница у своје вријеме, најбоље би одговорили томе задатку, ако би основали међу собом једно удружење, чија би управа водила све преговоре са подузетницима и утврђивала према уговору цијене намирницама. Земљорадници не би имали да раде ништа друго но да редовно предају управи удружења своје производе и од ње примају новац.

Узев у обзир, да наши земљорадници нијесу довољно вјешти да рационално обрађују и експлоатишу своја имања, то би била дужност управе удружења, да позове 6—8 вјештих баштована и 2—4 вјешта живинара, те их стави на расположење земљорадника, а трошкове, који буду произашли ушљед њихових плата и др. разрезала би управа удружења сразмјерно на све земљораднике који лиферују намирнице за рачун подузећа. Разумије се, да би управа удружења морала ставити на расположење тим баштованима потребно оруђе за обрађивање земљишта, сјеме и др. а живинарима прибор за вјештачко излеживање пернате живине. Земљорадници опет од своје стране ставили би им на расположење према уговору учињеном са подузетницима предузећа предвиђени простор земљишта, да у њихову корист примјене своје знање.

Чим би привредници из Добрског Села и са Ријеке располагали са довољном количином поврћа и пернате живине што би могло бити од прилике послије 8 мјесеца повјерило би се њима снабдијевање истим цетињско предузеће, под условом, да ће лиферовати поменуте животне намирнице у довољној количини и по мало нижој цијени но што их лиферују привредници из Бари и Котора.

Барака, у којој би се продавале те животне намирнице, мора бити пространа, и добро осигурана од топлоте, хладноће и кише. Продају у тој бараци изложених животних намирница требало би изложити услужној и окретној особи, те јој додати помоћника, који би се, чим се нешто прода, побринуо да се одмах уручи купцу. Све намирнице које су одређене за продају, морале би се изложити лијепо распоређене на широким трпезама и поред сваке означити крупним цифрама утврђену цијену, да се избјегне досадно и непрактично погађање са потрошачима.

Сваки дан, прије но што се почне продавати намирнице, требало би их дати пажљиво прегледати у самој бараци од санитарних власти и ако случајно која од тих намирница није свјежа, одмах је одстранити и уништити. Овај надзор од санитарних власти неопходно је потребан и био би само од користи овом предузећу, јер би потрошачи били освједочени, да за свој новац купују добру и свјежу храну.

Када би ово предузеће почело једном правилно радити и, као што је сигурно, доносити и користи, могла би се раширити посао и на продају свјежег и доброг млијека, кисјелог млијека, сира, масла, скорупа и меда.

Сада погледајмо, како би морали привредници из Добрског Села и они на Ријеци удесити њихово предузеће за производњу животних намирница.

Почнимо са Добрским Селом и размотримо која грана предузећа могла би се успјешно експлоатисати у томе мјесту. Читаоци ових редака, којима је познат положај и околина Добрског Села, увјерен сам, опазили су, да пошто то мјесто лежи у једној котлини, заклоњено је од јаких вјетрова, те је ушљед тога врло погодно за сађење воћака и поврћа разних врста. Поред одличног положаја климатског, још нешто иде у прилог сађењу воћака и поврћа у томе мјесту а то је, да би се могло без икаквих потешкоћа узети под закуп по умјереној цијени велики дио земљишта, које припада црквеним добрима а већим дијелом је слабо обрађен.

Предузећа ове врсте, којима је задатак, да снабдијевају са поврћем и воћем сусједни град (водећи тачно рачуна о броју његових становника) већом или мањом количином тих животних намирница, удешавају према томе и своју производњу истих.

У овом случају производња требала би бити прилична, јер према статистичким подацима од год. 1908. и 1909. од цјелокупног увоза вртарских и пољских производа из Аустро-Угарске у износу од перпера 979.269, спада само на увоз тих производа из Приморја (понајвише из Котора и околине) за Цетиње годишње, не мање но 80.000 перпера. Као што се види, лијепа сума новца излази из наше земље не по потреби но једино због нехатности и непредузимљивости привредника из околине цетињске.

Дакле, подузетници предузећа на основу ових горепоменутих података о просјечној потрошњи пољопривредних и вртарских производа на цетињској пијаци могу споразумно са заинтересованим привредницима из Добрског Села саставити приближни предрачун трошкова, који би произишли када би они снабдјели Цетиње тим животним намирницама.

За састављање тог предрачуна треба претходно предвидјети све издатке, који ће произићи експлоатисањем таквог предузећа и који су у овом случају шљедећи: износ закупа (аренде) земљишта, износ куповине сјемена, расада и оруђа за рационално обрађивање земљишта, износ плате баштованима и радницима, порез и друге споредне државне и општинске таксе, губитак 3% од прихода (резервни фонд) за куповицу сјемена у случају неродице, ситни трошкови и свему томе додати још износ тек. интереса на уложени капитал.

Земљорадници, према томе, с којим капиталима буду располагали могу удесити своје земљиште за мању или већу производњу животних намирница.

У идућем броју навешћу како треба примјенити један и други начин експлоатисања имања.

Кратке вијести

Министарство народног здравља. Влада у Србији ће доскора предложити Н. Скупштини законски предлог о оснивању посебног „министарства за народно здравље“, коме ће бити задаћа, да се брине за санитарне уредбе на војном и грађанском подручју.

Положај у Угарској. Кошутовци и Јустовци израдиће заједнички меморандум, у којем ће означити услове за обуставу опструкције. У политичким се круговима држи, да ће врло тешко доћи до споразума између владе и опозиције, да се скину с дневног реда војне основе. Говори се, да је дошло до спора између Кошута и грофа Апоњија у погледу општег права гласа.

Грађански рат у Персији. По вијестима из персиског службеног извора, опет је бивши шах Мохамед Алија провалио из Туркестана у Персију, те с помоћу руских чета потпуно побио једно јако одјељење владине војске. Против њега креће сада јака владина војска.

Критско питање. На објављену ноту портину код заштитних сила Крита, одговориле су силе, да су дале налог консулима у Канеји, да протестују код ексекутивног одбора, што је комора отворена у име грчкога краља.

Индустриски суд мира. Енглеско министарство трговине одредило је, да се оснује индустриски суд мира, који се састоји од шест заступника послодаваца и шест заступника радништва и од једнога непристраснога предсједника. То судиште има сврху, да спријечи штрајкове и искључење радника или да им, ако се појаве, учини крај. Предсједник те комисије биће Сер Георг Аскит од трговинске коморе и добиће наслов занатлиског повјереника. Надаље има то индустријално вијеће сврху да спријечи у случају штрајка у једној занатлиској грани, да се штрајк пренесе у другу грану. Ради тога сваки је занат у том вијећу заступан послодавцима и радницима. Овоме суду не припада право да проведе своје закључке силом.

Ернест Хартман умро. У Бечу је преминуо дворски глумац Ернест Хартман од срчане капи. О његовој се смрти јавља, да је још исте вечери глумио у Сардуовом комаду „Задње писмо“, те потпуно здрав отишао у неку кавану на вечеру, а онда кући. Око поноћи су га спопали срчани грчеви, па је још замолио своје укућане, да отиду по љекара. Прије него ли је љекар стигао, преминуо је Хартман од капи. Истом је смрћу свршила прије неколико година и његова супруга, која је такођар глумила у Бургтеатеру.

Педесетогодишњица Фритјофа Нансена. Славни норвешки стожерни путник Нансен, који је од године 1893. до 1896. извео знаменито путовање на сјеверни стожер, славио је ономадне свој 50-рођен дан. Нансен је својим истраживањима доказао, да око сјеверног стожера нема копна. Сад је Нансен професор океанографије у свеучилишту у Кристианији.

Хенри Бернштајн реактивиран. Драматичар и књижевник Хенри Бернштајн, познат са свог дјела „Apres moi“ побјегао је прије више година из француске војске, али се вратио, кад је проглашена амнестија за војне бјегунце. Касније је због болести ријешен војничке службе, али је сад на изричиту жељу примљен натраг у војску, те је додијељен пјешадији. С приволом Бернштајновом скинут је с репертоара његов комад, који је дао повода уличним немирима у Паризу.

Са биоградског универзитета. На биоградском универзитету уписало се ове школске године на филозофском факултету нових редовних 88 и 17 изванредних слушалаца; на правном 102 редовна и 10 изванредних; на техничком 74 редовна и 9 изванредних. Нових студенткиња уписало се око 30.

Максим Горки у Кајиру. Како се из Кајира јавља, доћи ће онамо почетком мјесеца новембра Максим Горки на стални боравак, будући да његова болест иискује блаже поднебље. Управо сада свршава Максим Горки једну нову драму, која ће се приказивати у Берлину.

Нова болест у Јапану. Из Токија се јавља, да се у провинцији Нагано појавила нека нова, страшна болест, којој морају за најкраће вријеме подлећи и најјачи људи. За четири дана умрло је од ове нове непознате болести петнаест особа.

Лијек противу сушице. На љекарском конгресу у Лиону саопштио је др. Бернхајм из Париза о новој врсти лијечења сушичавих радијевом соли, коју су открили професори Сендефи и Аугустин у Будим-Пешти. По изјави професора Сендефиа о новој радијевој соли под именом „Диорадин“ састоји се овај спој од течности радијеве соли с јодментолом. Под службеним се надзором кроз више мјесеци покушавало лијечити тим новим лијеком, па је успјех био управо сјајан.

Женске на власти. Од 550 становника у селу Фроас у Француској сва су звања запосјеле жене. Тамо је жена главар постаје, скретничар и жељезнички стражар. Осим тога има поштарица, телеграфистица, листоношица, а нека стара жена је општински добошар, која бубњем објављује сељацима све важније вијести.

Баба — хајдук. У околици Бакуа појавила се разбојничка дружба, која угрожава читаво становништво, а на челу дружбе је нека жена Алиабиби. Разбојници су особито угрозили богате власнике петролејских извора. Једном богатом трговцу одрезали су зликовци нос, уши и све прсте, јер није исплатио откупнине у износу од 30 хиљада рубаља.

Дневник

Дјело милосрђа. Њено Величанство Краљица извезла се прекјуче изјутра на аутомобилу до Подгорице са Њиховим Краљ. Височанствима Краљевићем Нашљедником, Кнегињом Нашљедницом и Кнегињицом Ксенијом. У Подгорици је народ радосно поздравио високе путнике, који су били праћени од г. министра војног бригадира Вукотића, генерал-ађутанта бригадира г. Митра Мартиновића и ађутанта г. капетана Врбице. Пошто се провезла кроз цијелу варош, Њено Величанство Краљица кренула је на Својем аутомобилу са Кнегињом Нашљедницом и Кнегињицом Ксенијом изван вароши до Смоковца. Ту је Њено Величанство дочекао многобројан народ из Куча и околних наших крајева. Том приликом Краљица је распитивала за све оне, који су приликом прољетошњих догађаја у сусједству материјално

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE

највише пострадали. Краљица их је све тјешила и многобројна лица и читаве породице је богато обдарила, пруживши им Својом племенитом руком помоћ за издржавање и исхрану, док им се не поправи стање, у којем су били оштећени, указујући гостопримство гоњенима из сусједних крајева. Милошћу и пажњом Краљичином присутни народ из Куча и околине био је дубоко потресен, гласно захваљујући Црногорској Народној Мајци на милосрђу и потпори, коју вазда указује невољнима у Својој земљи. На растанку присутни народ је поздравио Краљицу, Нашљедницу и Књагињицу Ксенију дуготрајним одушевљеним клицањем, пратећи их благословима и молитвама за Њихову срећу.

Док је Краљица боравила међу народом и пострадалим породицама изван вароши, дотле је Његово Краљ. Височанство Нашљедник боравио у Подгорици, гдје се обавјештавао код г. д-ра Станка Матановића о стању колере у Зети, откуда су, како је познато, три случаја пренесена и у саму варош. Око Нашљедника било се искупило многобројно грађанство, које је било дирнуто Његовом пажњом. По томе је Нашљедник, бурно поздрављен од грађанства пошао из Подгорице у Зету да обиђе село заражено од колере, која је, захваљујући енергији љекара и власти, прилично ограничена. При повратку из Зете Нашљедник је сачекао Своју узвишену Мајку, те су се Високи путници истога дана у вече на аутомобилима са пратњом вратили на Цетиње.

Наш институт на страни. Из Биограда смо добили извјештај да је г-ђица Видосава Р. Вулићева примљена за редовну ученицу философског факултета на биоградском универзитету. Г-ђица Вулићева је родом из Доње Ржанице из Ст. Србије и ове године је свршила Дјевојачки Институт на Цетињу, у коме је била пуне три године као државна стипендискиња. У Биограду се сада школује као питомица братске Краљевине заузимањем г. Јована М. Јовановића, начелника министарства спољних послова. Ово је је други случај, да је Дјевојачки Институт на Цетињу и на страни признат као средњошколски завод. Први је случај био у Аустро-Угарској са г-ђицом Елеонором д-р Јенка из Љубљане. Она је свршила Дјевојачки Институт на Цетињу и потоме се уписала на медицински институт у Петрограду. По свршетку медицине у Русији г-ђица Елеонора је у мају мјесецу указом аустриског ћесара добила право праксе у Аустро-Угарској и сада врши љекарску праксу и близини Опатије, гдје је и удата. По томе ученице Дјевојачког Института на Цетињу по свршеном школовању имају право као редовне ученице и без полагања испита, да наставе своје више студије како у Аустро-Угарској тако и у Србији. Ово је несумњиви успјех нашег Дјевојачког Института и ми са задовољством биљежимо ово заслужно признање, које му се и на страни одаје, што му само на похвалу може служити.

Отпутовали. Г. боран де Крјуф, предсједник друштва страних дописника у Цариграду, послије дужег боравка у нашој земљи отпутовао је јутрос са Цетиња са својим секретаром г. Н. Калавријасом. Г. барон де Крјуф био је на Цетињу и раније, када је одликован Даниловим орденом трећег степена, а г. Калавријас петог степена. Заузимајући се за напредак Црне Горе г. барон де Крјуф је у Холандији заинтересовао многе стручњаке и финансијере ради експлоатације руда и шума у Црној Гори, те је са тројицом стручњака пропутовао Црну Гору и разгледао природна блага наше земље, ради чега је и тражио концесију, коју је сада и добио за експлоатацију руда и шума у нашој земљи. Г. барон сад иде у Холандију да састави црногорско-холандски синдикат, који ће финансирати ово подузеће. Уз најглавнија индустриска предузећа г. барон мисли, да уведе у нашој земљи пећи за ливење гвожђа и клака, комуникације, електрику и т. д. Ово предузеће почеће рад у најскорије вријеме.

Колера. Поред свијех оштрих предузетих мјера, колера се код нас још једнако шири. Појавио се и један сумњив случај у селу Кликовачи код Спужа. У Бару нема болести, већ се појавио у селу Сеоцима Црмници такође један сумњив случај. У Подгорици је до данас било свега три смртна случаја и два сумњива, сви у старој вароши. У Зети су била два нова смртна случаја, а још један је нови оболио. Ономе, који је ономад оболио од колере на Ријеци, болест је окренула на боље, и на сву прилику ће потпуно оздравити. До данас је у цијелој земљи било свега 47 обољења од колере, од којега је броја 21 смртни случај. Код двојице обољелих још није утврђена колера.

Министар војни г. бригадир Вукотић издао је војним властима у Подгорици најоштрију наредбу, да се у свакој прилици стављају на расположење са својом потпором управним и санитетским властима у предузимању мјера противу даљега ширења колере.

Утврђено је, да су болест донијели контрбандисти, који су опутили између Скадра и Зете.

Лијеп примјер. Неколико младића из школске општине на Мирцу задахнути жељом, да им је колико толико научити, да могу по мало читати и гдје што рачунати, замолили су учитеља ондашње школе господина Филипа П. Рајковића, да би се овај потрудио, да одговори њиховој жељи. Г. Рајковић одазвао се њима и одредио им да може у ту сврху са њима радити ноћу од 7 па до 9 часова, а уз то и сваке недјеље и празника. Тих младића има 18, који долазе редовно на одређено вријеме, а г. Филип П. Рајковић својски се заузима, да одговори њиховој жељи, што му може послужити на част, а од наше стране срдачна хвала на таквом његовом пожртвовању и савјесном раду. Из тога се види, да је крајње вријеме да се у нас заведу аналфабетски течаји, који се заводе свуда на страни ради ширења писмености.

Преминуо. 21. ов. м. у 52 години живота преминуо је у Скадру Јефто П. Петковић. Покојник се родио у Бјелопавлићима, основну школу свршио је на Ријеци Црнојевића, а као момче учествовао је у рату, па је за тијем ступио у државну службу, у којој је остао дуго година. Спадао је у ред старих чиновника, био је врло племенита срца, благе нарави и поштењак до крајности. Смртни остатци покојникови сахрањени су у Скадру уз саучешће многобрног народа. Лака му земља!

Напомена. У прошлом броју нашег листа донијели смо, да се појавила два сумњива случаја обољења од колере и у Бару. Како смо се на надлежном мјесту обавијестили то не стоји у ствари. У Бару није био ни један сумњив случај оболења од колере, него у Црмници, гдје је оболио Цано Бајрамов из Сеоца.

Одложена светковина. Ушљед колере, која се у неколико случајева појавила у околини Подгорице а пошљедњих дана и у самој вароши, министарство унутрашњих дјела, наредбом од 16. ов. мј. бр. 10920. забранио је све скупове, забаве и т. д. те је и школски рад обустављен у неким крајевима Поводом тога и освећење заставе првог подгоричког пјевачког друштва *„Бранко“* које се имало на најсвечанији начин обавити на Митровдан 26. ов. м., одложено је до бољих здравствених прилика.

Разне вијести

Велика кирија. Њујоршки листови извјештавају, да је Мр. Мурај Гугенхајму, члану највиђеније обитељи у сјеверо-американским новчаним круговима, пошло за руком послије дугог узалудног тражења наћи прикладан стан. Стан се налази у петој авенуе Њујорка, у кући број 999. У свему има 30 просторија и то 22 собе и 8 купаоница. За тај ће стан господин Гугенхајм плаћати годишњу најамницу у износу од 25.000 долара, или 125.000 круна. По себи се разумије, да се кућа бр. 999 у петој авенуе налази на прекрасном мјесту у непосредној близини средишњег перивоја. Пет ће се соба уредити за друштвене просторије. Свака спаваћа соба имаде жељезне благајне за драгоцени накит, те обитељску сребрнину. Кућа се ова редовно изнајмљује, те осим Гугенхајма станују у њој и неки други Крезуси, али плаћају мање станарине, наиме „само“ 100.000 К.

Најјужнија поштанска станица. Кроз кратко вријеме поставиће се једна поштанска станица на неколико миља од јужног пола. Тим ће се довести у поштанску везу експедиција капетана Скота са осталим свијетом. У децембру ће отићи једна лађа у антарктичке ребине, која ће носити писма за Викторијину земљу. Тамо је на рту Евану подигнута поштанска станица, гдје ће чланови експедиције предавати своја писма. Радиће се на томе, да се омогући и предаја писама из Европе члановима експедиције, опет преко те поште. Неколико чланова експедиције је одлучило, да пут чуо опасности од њиховог логора до рта Евана прелазе на саоницама, које ће вући пси. Нарочито за скупљање марака биће интересантно то, што ће се издати нарочите марке, које ће носити натпис „Викторијина земља“, а имаће велику вриједност за љубитеље ријетких марака.

Труст пријатеља људи. Стари Рокфелер, Џон I. и његов син Џон II. намјерни су да оснују једно филантропско друштво, на шта су жртвовали двије милијарде: Главни циљ ове задужбине је да помаже американском народу у великим несрећама, као што су економске катастрофе или несрећни случајеви, као пожар Сан-Франциска. Даљи циљ обухвата ублажавање невоља сваке врсте. Овоме ће фонду прићи још и Карнеџи и остали милијардери и створиће се нов труст — труст пријатеља људских, једини труст, који ће бити и другима од користи, а не својим оснивачима. Разумије се, да су овом филантропском плану исказане многе похвале. Сенатор Голингер изјавио је, да је то најљепше дјело доброрсдачности, које је икада извршено. Иначе ова ствар сасвим другачије изгледа. Стари Рокфелер важио је дуго времена у Сједињеним Државама као највећи џицица. Живио је усамљен без икаквих пријатеља, омрзнут од свију својих сународника. Њега мучи религиозна гриза савјести и он својим филантропским дјелима хоће да се ослободи „проклетства злата“. Па ипак он је до данас дао сразмјерно мале суме. Без претјеривања може се рећи, да он има сад око 5 милијарди долара. Кад његов син Џон II., коме је сад 40 година, буде дошао на његове године, тада ће капитал самим приштајем капитала порасти на 15 до 20 милијарди. Стари Џон I. одлучио се, да једну трећину свог имања да на добротворне сврхе, а у томе га помаже и његов син Џон II. Мржња народа спрам његовог оца утицала је веома на учвршћавање његовог карактера. Краљ жељезница Хариман казао је своме најстаријем сину: „Не мисли, да ћеш моје имање добити не радећи ништа, ти га мораш радом добити!“ Због таквих поступака те се милијардерске породице све већма и богате.

Њемачка провала у Приморју. Како проваљују Нијемци истрајно и жилаво у српске крајеве, показују нам шљедеће бројке: Год. 1900. набројено је у Трсту и околини службено 8880 Нијемаца; год. 1910. већ 9689 Нијемаца. У Горичкој год. 1900. било их је 3498, а год. 1910. већ 4488. У Истри год. 1900. било их је 7076 а год. 1910. већ 11.725. Овај необични пораст у Истри има се приписати развитку ратне луке у Пули, те поморским лječилиштима у Опатији, Ловрану, на Брионима, Порторосе и т. д. Ове бројке налазе се у листу „Deutsche Erde“, у којом се тужи неки др. Р. пл. Пфандлер, да се до сада неиспуњене наде, које су Нијемци стављали у нову државну жељезницу. Али у Хрватској се испуњују наде, које Мађари поставише у државне жељезнице.

Чешка изложба у Софији. У Софији је 11. ов. мј., у присуству престолонаслједника Бориса, чланова владе и посланика аустроугарског отворена чешка изложба пољопривредних справа. Том је приликом у име владе говорио министар просвјете Бончев, поздравио иниријаторе изложбе, похвалио бугарско-чешки одбор, који је употребио све силе, да створи једну лијепу изложбу; хвалио активност Чеха, од којих Бугари имају што шта да науче, и који су много потпомагали Бугарску, шиљући своје раднике у њу и васпитавајући бугарске младиће. Послије Бончева говорио је гроф Тарновски, аустриски посланик, на француском језику, и замолио представнике двора, да изразе захвалност краљу и краљици бугарској на пажњи, коју двор указује изложби. Затим је говорио Крижек, Чех, члан комитета изложбеног. Изложба има два дијела: теориски и одјеленье машина. У првоме су изложене слике, дијаграми, планови и литература о сточарству, виноградарству и т. д. Затим је изложено разно сјемење. У другом одјељењу изложене су разне пољопривредне справе фабрика: Рудолфа Бекера (плугови), Јана Пандела (сијалице), Кнотска и Синова (жетелице), И. Бенеша и Синова (сијалице и плугови), Вацлава Славика (патентиране машине за млевење јарме), Ф. Арзеншимега, Батиста и Шулца, Червенке и Чихака, Јозефа Кауба, Франца Нехвиле, В. Бургеша, Индриха Черни-а, Освалда Прохаске, и др.

Несреће у свијету

— Један богати Нијемац хоће да установи закладу од више милијуна марака за гојење безбоштва (атеизма). Свеучилиште у Лајпцигу одбило је ову понуду.

— У Будим-Пешти су радници приредили осам народних скупштина против скупоће, те је прихваћена резолуција, у којој се вели, да радништво одобрава техничку оструку у сабору, па ће свим средствима настојати, да спријечи сваки покушај који би ишао за тим, да се скрши оструку.

— Из Денвера (држава Колорадо) у Америци стижу вијести о страховитим поплавама. Проузрокована штета износи већ девет милијуна долара.

— По вијестима из Петрограда бјесниla је на Ладачком Језеру и на Неви страшна олуја. Многобројни су бродови оштећени.

Биљежник

— На једној дражби у Лајпцигу продан је један лист, што га је Лутер писао цару Карлу V. за 105.000 марака. Прва понуда гласила је са 5000, али за пет часова је већ достигла споменута свота. Лист је купио милијардер Морган.

— Како „Das Neue Jahrhundert“ јавља, положио је надбискуп д-р Абелт у Бамбергу антимодернистичку заклетву ма да су бискупи од тога ослобођени.

— У Донзију је као некаквим чудом спасен авијатичар Линдпајнтнер. У Донзију је он узлетио, и онда се почео нагло спуштати из висине од 1500 метара. У висини од 130 метара се апарат наједанпут преврнуо више пута и нагло ударио о земљу. Апарат се сав размрскао, док је авијатичар остао неповређен.

— Један сарадник „Daily Expressa“ интервјисао је лондонског кројача цара Виљема. Међу осталог приповиједао је кројач, да цар носи врло широка грађанска одијела. Занимљива је изјава овога „одјелнога умјетника“, да цар Виљем, у својој енглеској униформи носи собом примјерак социјалистичког листа „Justice“. Радник, који је правио доламу социјалист је, па је за поставу употребио свој орган.

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије.

Власник и одговорни уредник Радомир Кривокапић Орлински

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE CETINJE